

“Finitis decem lustris...”. Podjelom na tri razdoblja ustanovit će vremenske i paradigmatke zone unutar kojih se oblikuje intelektualna politika Instituta (od 1948. godine preko 1970-ih godina pa do 1990-ih) i izdvajaju protagonisti unutrašnjeg disciplinarnog rasta. Uokvirivanje ovog zbornika nudi tekst Lade Čale Feldman: “Znanost, prostor, vrijeme: obrisi (hrvatske) književne antropologije”, koji, udoljujući književnoteorijske i antropološke dodire, ne radi na umirenju strahova disciplinarnih čistunaca, već ih produbljuje u složenoj prikaz(b)i mišljenja o antropološkoj kulturi kao svojevrsnom književnotekstualnom obliku izražavanja, dok njezin parnjak imenovan “književnokritičkom praksom” postvaruje “kulturalizacijom teksta”. Omeđujući *Folklorističku čitanku* Jacobom Grimmom i Ladom Čale Feldman urednički je izbor tekstova podvukao razumijevanje folkloristike kao prakse spoznavanja kulture usmenosti koja svoj rast u stotinu sedamdesetak godina ostvaruje kretanjem od mitoloških i romantičkih samosaznavanja do razuzdane teorijske refleksije odnosa književne folkloristike, književne antropologije i književne kritike.

Sanja Potkonjak

Suzana Marjanić i Ines Prica, ur.: *Mitski zbornik*

Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku (Biblioteka Nova etnografija),
Hrvatsko etnološko društvo i Scarabeus-naklada, 2010., 574 str.

Mitski zbornik tematski je zbornik proizišao iz godišnjeg skupa Hrvatskoga etnološkog društva 2007. godine. Urednice Suzana Marjanić i Ines Prica okupile su 33 studije domaćih i stranih autorica i autora čiji se radovi bave istraživanjem mitova – od onih praslavenskih do postjugoslavenskih, od vještica u srednjovjekovnim spisima do suvremenih vila, od mitova koji uspostavljaju strukturu bogova u dalekoj indoeuropskoj prošlosti do konstrukcije nekih likova naše suvremenosti koji medijski zadobivaju mitske dimenzije, od mitologije rudarskoga podzemlja do astroloških rekonstrukcija, riječ je tu o kršćanskim mitovima, anarhističkim mitovima, ideološkim mitovima...

Istraživanja mitova sastavnim su dijelom znanosti etnologije, antropologije i folkloristike, upravo onih znanosti iz kojih je i došao impuls za ovim zbornikom. Taj je impuls s jedne strane uzrokovan potrebom *pregleda stanja* mitoloških istraživanja, a s druge strane *registriranjem tendencija* u suvremenim istraživanjima. U obama tim svojim zadacima ovaj zbornik ispunjava funkciju u svojoj preglednosti i heterogenosti, što ga čini prvim cjelovitim zbornikom o mitološkim istraživanjima u našoj znanstvenoj literaturi, a ironijski odmak urednica zbornika prema toj tvrd-

nji nadjenao mu je u konačnici i ime. Ranije je s mitološkom tematikom objavljen zbornik 2006. godine, *Mošćenički zbornik*, ali on je po svojem fokusu uži, orijentiran na sakralnu mitološku interpretaciju (mošćeničkog) krajobraza. *Mitski zbornik* pak okuplja najraznorodnija istraživanja mita i mitološkoga: riječ je o temama koje nisu nepoznate i o radovima koji su prepoznatljivi unutar pojedinačnih autorskih opusa, ali upravo njihovo objavljivanje na jednome mjestu omogućuje, sada možda sasvim eksplicitno po prvi puta, njihovu *internu komparabilnost unutar interdisciplinarnoga znanstvenoga korpusa*, na koju intenzivno nuka ovakvo cjelovito izdanje. Tako će se jedan uz drugi naći tekstovi koji o istim ili sličnim temama raspravljaju iz različitih teorijskih polazišta ili su međusobno kritički orijentirani (V. Belaj, M. Hrovatin, I. Lozica), ili radovi koji sučeljavaju razne nacionalne, državne, regionalne mitove interpretirajući konstruktivnost mita, transformativnost mitskih korpusa, njihovu svakodnevnu političku, medijsku ili pak akademsku služnost u razumijevanju svijeta i upravljanju njime, onim prošlim i ovim sadašnjim, tranzicijskim. Može se pretpostaviti da će ovaj zbornik, koji predstavlja široku paletu tematski i konceptijski raznovrsnih radova o mitološkim istraživanjima, biti korišten kao komparativna građa, seminarska građa, predavačka i istraživačka referenca i dr.

U *Mitski se zbornik* uvodno zakoračuje tekstom E. Lyle i klasičnom temom o važnosti prapovijesti indoeuropskih struktura, a urednice nas raznim putovima mitskoga kroz 10 poglavlja vode do završnog članka T. Lewisa i R. Kahna o vilama u doba globalizacije kao komercijalnom proizvodu, potrošnoj robi, kulturnom artefaktu globalne kapitalističke suvremenosti, ali i vilama kao psiho-duhovnoj stvarnosti te aktualiziranoj vilinskoj pedagogiji. Ona implicitno, ili eksplicitno, ponekad i militantno, propituje društvenu dominaciju i oblikuje se kao kontrahegemonijska kulturna politika – kao novi načini poznavanja i iskušavanja života, kao imaginativne kognitivne i osjetilne mape drugih svemira koji nude mogućnost nove artikulacije onoga što znači biti čovjek u odnosu na prirodni svijet.

Članak L. Šeše pregledni je tekst o istraživanju nadnaravnih bića u hrvatskoj etnologiji i folkloristici. Hrvatske predaje pak u središtu su, ili čine potku, nekoliko radova koji tematiziraju vještije magične formule za let (L. Marks), vještiju zoopsihonavigaciju i unutar toga moguće aspekte šamanske tehnike ekstaze i transa (S. Marjanić), preklapanje i polisemizaciju mitskih bića kroz pretpovijesnu i antičku tradiciju, starozavjetne i apokrifne tekstove te folklorne tradicije (T. Jurkić Sviben, M. Levanat-Peričić). Slično tomu, prepletanje pretkršćanskih i kršćanskih tradicija interpretativni je temelj analize martinskoga mita (A. Zaradija Kiš), ali i ljubavnoga mita: ivanjske lascivne pjesme ili pomalo zanemarene erotske narodne pjesme ili priče zrcale osnovnu mitsku premisu razlikovanja nas i drugih – nemoralno i kažnjivo pripisuje se drugom i drukčijem, istovremeno

upozoravajući zajednicu koja normu odašilje (T. Škokić); prepletanje pak između kršćanskoga i istočnjačkoga, na primjeru *feng shuija*, pokazuje kako su različiti načini mišljenja na istoku i zapadu doveli do prilagodbe izvorne mitske simbolike, ali i do svojevrsne reaktualizacije tradicijskog, odnosno senzibiliteta ljudi prema nekim zaboravljenim domaćim tradicijskim vrijednostima i praksama i njihovoj revitalizaciji (K. Kuzman Šlogar). Svojevrsnu revitalizaciju vještičarenja u obliku *wicce*, u preglednom članku, opisala je S. Miličević, sa zanimljivim domaćim etnografskim materijalom.

Seriya tekstova bavi se književnim djelima, dramskim, kazališnim i umjetničkim projektima u ozračju interpretacije i/ili dekonstrukcije mita i mitskoga kao gradbenog elementa pojedinih opusa (J. Vince Pallua, A. Vlašić-Anić, V. Mojsova-Čepiševska, I. Majić, S. Milosavljević). S druge strane, mit se, njegova žanrovska dimenzija, konstruiranost i oblikovanje kao osobnih i obiteljskih mitova, propituje kroz narativni diskurs (J. Marković), ali i kroz fotografiju, otkrivajući temporalni paradoks toga medija jer bilježi trenutak, ali zapravo obilježava obiteljske mitove, i još dalje, obiteljska fotografija nalazi se u prostoru kontradikcije između mita idealne obitelji i proživljene stvarnosti obiteljskog života (M. Belaj).

Specifičnu etnografsku građu sabrao je Z. Čiča. Riječ je o vicevima i dosjetkama – formama koje inače sigurno nisu primjerene mitu i mitskome, ali gotovo mitska tema novopronađenih bosanskih piramida u Visokom potkraj 2005. godine iznjedrila je niz zanimljivih refleksija u sferi pučke kulture. Ispod zemlje zavirio je i A. Matošević baveći se rudarenjem, koje je tradicionalno vezano uz bogatu mitologiju, tabue i rituale, a industrijalizirano rudarstvo 20. st. specifično hrani ideju ili mit o superiornosti ideologije nad prirodom. Pogled pak prema zvijezdama digao je J. Kale baveći se kulturnim predodžbama o narodnom poznavanju zvijezda i njihovu gibanju.

Dva teksta čine zaseban blok “Mit, utopija i anarhizam” (J. Katalenac, A. Čakardić), a mit i nacionalno prepleću se u studijama o nacionalnom i političkom diskursu u prošlosti, na primjeru ranonovovjekovnog ilirizma kao diskurzivnog proizvoda oblikovanja identiteta, nacionalnog, transnacionalnog te upitanošću o njegovoj alternativnoj mitopolitičkoj perspektivi, simboličkoj protuteži ili protudiskursu, protuargumentu balkanizmu (Z. Blažević), do suvremenih mitova o autohtonosti, organskoj povezanosti zajednice i tla, u zemljama nastalim nakon raspada Jugoslavije (I. Čolović) i propitivanja mitske simboličke i narativne prakse kao duboko uronjene u (slavonsku) svakodnevicu na primjeru šokačkog etnomita (R. Pšihistal). No Šokce je, isto kao i sve druge Hrvate, a i šire, zadesila tranzicija, čiji mit otpočinje upravo iznenadnošću dolaska – tu inicijalnost koja je

i danas točka mnogolikog prepričavanja, kao mit opće prakse, ispisala je I. Prica. Medij časopisa i novina ("Tina", "Nacional") u središtu je studija o rodnoj politici socijalizma i konstrukciji djevojaštva (R. Senjković); konstrukcije suvremenoga "hrvatskog Olimpa" likovima političara, menadžera, sportaša, u analizi B. Becka, poprimaju mitske razmjere. Uz mnoge etnografske tekstove, rad I. Moleka teorijske je naravi o tumačenju mitologijskoga u djelima egiptologa Furijsa Jesija.

Širina, tematska dinamičnost, *brojnost interdisciplinarnih pristupa* u bavljenju, analizi i interpretaciji mitološkoga velika je vrijednost ovoga zbornika. Mitsko i mitološko, koje je iz primarno religijskoga meandiralo prema profanome, imenovanom kao političko, nacionalno, obiteljsko, ljubavno, medijsko itd., zahtijevalo je upotrebu raznovrsnih teorijskih okvira, analitičkih aparata, pristupa i "interpretativnih rešetki" etnoloških, filoloških, književno-teorijskih, kulturnostudijskih, feminističkih, medijskih, performativnih, postkolonijalnih itd. *Radovi u zborniku kao cjelini izvrsni su reprezentanti upravo suvremene hibridnosti i eklektičnosti humanističkih znanosti.*

Od mita kao priče o bogovima, preko mita kao pogleda na svijet do mita u prenesenom značenju, kao izmišljotine, od mita na etnografskoj pozornici do mita teorijske razine, od prapovijesti do futurizma, od rekonstrukcija praslavenskoga, što Ivan Lozica u svojem tekstu naziva kulturnom forenzikom, do druge mitologije, koja uključuje mitološku reaktualizaciju na mnogim poljima, od kojih su mnoga oslikana u navedenim radovima ili, da parafraziram jednu misao autorice Lyle kada govori o indoeuropskim istraživanjima na samome početku zbornika – ovaj će zbornik potaknuti kretanje u novom smjeru, omogućiti prepoznavanje postojanja novih mogućnosti koje se otvaraju i nepotrebnosti bivanja zarobljenim unutar stari(ji)h paradigmi. Širina ovoga zbornika svakako daje prostora za ovakvu mitsku preobrazbu.

Valentina Gulin Zrnić

Karmen Medica, Goran Lukić i Milan Bufon, ur.:
Migranti v Sloveniji – med integracijo in alienacijo

Koper: Univerzitetna založba Annales, 2010., 270 str.

Početak 21. stoljeća migracije postaju fenomen suvremenog društva, nezaobilazna tema znanstvenika društveno-humanističke provenijencije te opći trend u znanosti na globalnoj razini. Svaki je 35. stanovnik svijeta međunarodni migrant, svaki treći migrant živi u Europi (*United Nations International Migration*